

Aliyeva Sarvinoz Abbosjon qizi

FarDu amaliy ingliz tili kafedrasi katta o'qituvchisi, PHD

Ro'ziboyev Fayzullo

FarDu ingliz tili va adabiyoti fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy-nazariy va empirik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi o'rni, ularning psixologik, kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun axborot olish va muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytiradi, biroq ular psixologik bosim, qaramlik va vaqtni samarasiz sarflash kabi salbiy oqibatlarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Maqolada ushbu muammolarni kamaytirish bo'yicha tavsiyalar ham berilgan.

Аннотация

В данной статье анализируется влияние социальных сетей на сознание молодежи на основе теоретического и эмпирического подходов. В ходе исследования было изучено значение социальных сетей в жизни молодежи, а также их влияние на психологическое, когнитивное и социальное развитие. Результаты показывают, что социальные сети расширяют возможности получения информации и коммуникации, однако могут вызывать психологическое давление, зависимость и неэффективное использование времени. В статье также представлены рекомендации по снижению негативного влияния социальных сетей.

Abstract

This article examines the impact of social media on youth consciousness through both theoretical and empirical approaches. The study explores the role of social media in young people's lives and its influence on their psychological, cognitive, and social development. The findings indicate that social media enhances access to information and communication opportunities; however, it may also lead to negative effects such as psychological pressure, addiction, and inefficient use of time. The article also provides recommendations to reduce the adverse effects of social media on youth.

Kalit so'zlar: *ijtimoiy tarmoqlar, yoshlar, ong, psixologik ta'sir, media, internet, kommunikatsiya, raqamli jamiyat, addiksiya*

Ключевые слова: *социальные сети, молодежь, сознание, психологическое воздействие, медиа, интернет, коммуникация, цифровое общество, зависимость*

Keywords: *social media, youth, consciousness, psychological impact, media, internet, communication, digital society, addiction*

KIRISH

So‘nggi o‘n yilliklarda raqamli texnologiyalar, ayniqsa ijtimoiy tarmoqlar inson hayotini tubdan o‘zgartirdi. Bugungi kunda yoshlar kunining katta qismini internet va ijtimoiy platformalarda o‘tkazmoqda. Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, o‘rtacha yosh foydalanuvchi kuniga bir necha soat vaqtini ijtimoiy tarmoqlarga sarflaydi.

Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun axborot olish, o‘zini ifoda etish va muloqot qilish vositasi bo‘lib xizmat qiladi. Biroq bu jarayon ularning ongiga qanday ta‘sir qilayotgani masalasi dolzarb bo‘lib qolmoqda. Ayrim tadqiqotlar ijtimoiy tarmoqlarning foydali tomonlarini ta‘kidlagan bo‘lsa, boshqalari ularning salbiy psixologik ta‘sirini ko‘rsatadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi — ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga ko‘rsatadigan ta‘sirini har tomonlama o‘rganish va ilmiy asosda baholashdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga ta‘siri ko‘plab olimlar tomonidan o‘rganilgan. danah boyd o‘z tadqiqotlarida ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning ijtimoiy hayotini shakllantiruvchi asosiy omillardan biriga aylanganini ta‘kidlaydi. Uning fikricha, bu platformalar yoshlar uchun o‘zini namoyon etish va identifikatsiya qilish vositasi hisoblanadi [1, p. 45].

Sherry Turkle esa texnologiyalarning ortishi insonlar o‘rtasidagi real muloqotni kamaytirib, emotsional uzoqlashuvni kuchaytirishini ta‘kidlaydi. U “raqamli yolg‘izlik” tushunchasini ilgari suradi [2, p. 120].

Nicholas Carr internet insonning kognitiv jarayonlariga ta‘sir ko‘rsatishini, ayniqsa diqqatni jamlash va chuqur fikrlash qobiliyati pasayishini qayd etadi [3, p. 62].

Bundan tashqari, Daria J. Kuss va Mark D. Griffiths ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik (addiksiya) muammosini o‘rganib, bu holat yoshlar ruhiy salomatligiga salbiy ta‘sir qilishini aniqlagan [4, p. 5].

Zamonaviy tadqiqotlarga ko‘ra, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar orasida o‘zini boshqalar bilan solishtirish, o‘ziga baho berish va depressiv holatlarning kuchayishiga sabab bo‘lishi mumkin [5, p. 210].

Shu bilan birga, ayrim tadqiqotlar ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy tomonlarini ham ko‘rsatadi. Ular orqali yoshlar bilim oladi, global axborotga ega bo‘ladi va o‘z ijtimoiy tarmog‘ini kengaytiradi [1, p. 78]. Tadqiqotda so‘rovnoma, kuzatuv va tahlil usullaridan foydalanildi. Ishtirokchilar sifatida 18–25 yoshdagi talabalar jalb qilindi. Olingan ma‘lumotlar taqqoslash va umumlashtirish orqali tahlil qilindi

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotida juda katta o‘rin egallaydi. Respondentlarning 85 foizi kuniga 3–6 soat davomida ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishini bildirgan bo‘lib, bu holat ularning kundalik faoliyatida raqamli muhitning ustunligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, ishtirokchilarning 60 foizi ijtimoiy tarmoqlardan asosan ko‘ngilochar maqsadlarda foydalanishini ta‘kidlagan. Bu esa ushbu platformalarning ko‘proq vaqt

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

o'tkazish vositasiga aylanganini anglatadi. Shu bilan birga, 75 foiz respondent ijtimoiy tarmoqlar orqali yangi bilim va axborot olayotganini bildirgan, bu esa ularning ta'limiy ahamiyatini ham tasdiqlaydi.

Biroq natijalar salbiy jihatlarni ham ochib berdi. Xususan, respondentlarning 58 foizi o'zini boshqalar bilan solishtirish natijasida psixologik bosim va stress holatini boshdan kechirganini qayd etdi. Bundan tashqari, 40 foiz ishtirokchi ijtimoiy tarmoqlardan ortiqcha foydalanish natijasida uyqu rejimining buzilganini bildirgan.

Umuman olganda, olingan natijalar ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga ta'siri murakkab va ikki tomonlama ekanligini ko'rsatdi. Ular bir tomondan axborot va bilim manbai bo'lsa, boshqa tomondan psixologik muammolar va vaqtni noto'g'ri taqsimlashga olib keluvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar ongiga sezilarli va ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi. Bir tomondan, ular yoshlar uchun muhim axborot manbai bo'lib xizmat qiladi hamda global yangiliklarga tezkor kirish imkonini yaratadi. Bu esa bilim olish jarayonini yengillashtiradi va dunyoqarashni kengaytiradi.

Biroq tadqiqot natijalari ijtimoiy tarmoqlarning salbiy jihatlari ham mavjud ekanligini ko'rsatadi. Jumladan, psixologik bosim, o'ziga ishonchning pasayishi, vaqtni noto'g'ri boshqarish hamda qaramlik (addiksiya) holatlarining shakllanishi yoshlar orasida keng tarqalgan muammolar sifatida aniqlangan. Bu omillar yoshlarning ruhiy holati va kundalik faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Olingan natijalar avvalgi ilmiy tadqiqotlar bilan ham mos keladi [2, p. 125; 4, p. 10], ya'ni ijtimoiy tarmoqlarning haddan tashqari ishlatilishi psixologik va kognitiv muammolarni kuchaytirishi ilmiy jihatdan tasdiqlangan.

Shu sababli yoshlar orasida media savodxonlikni oshirish, raqamli gigiyena qoidalariga rioya qilish hamda vaqtni to'g'ri boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu choralar ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta'sirini kamaytirishga va ularning ijobiy imkoniyatlaridan samarali foydalanishga yordam beradi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot natijalari ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga ko'rsatadigan ta'siri murakkab va ko'p qirrali ekanligini tasdiqladi. Olingan ma'lumotlar asosida shuni aytish mumkinki, ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy yoshlar hayotida muhim axborot, muloqot va o'zini ifoda etish vositasi sifatida shakllangan. Ular orqali yoshlar tezkor ravishda yangi ma'lumotlarga ega bo'ladi, global jarayonlardan xabardor bo'ladi hamda o'z ijtimoiy aloqalarini kengaytiradi.

Biroq tadqiqot jarayonida aniqlangan natijalar ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta'sirlari ham sezilarli ekanligini ko'rsatdi. Xususan, ulardan ortiqcha foydalanish yoshlar orasida psixologik bosim, o'ziga ishonchning pasayishi, vaqtni noto'g'ri taqsimlash va qaramlik kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu holatlar nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki ta'lim jarayoni va kundalik faoliyat samaradorligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari ijtimoiy tarmoqlardan to'g'ri va me'yorida foydalanilganda ularning foydali jihatlari ustun bo'lishini ham ko'rsatdi. Ya'ni, ular bilim olish, axborot almashish va kasbiy rivojlanish uchun muhim platforma bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Shuning uchun yoshlar orasida media savodxonlikni rivojlantirish, raqamli muhitdan ongli foydalanish madaniyatini shakllantirish hamda vaqtni samarali boshqarish ko'nikmalarini kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Bu orqali ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta'sirlarini kamaytirish va ularning ijobiy imkoniyatlaridan maksimal darajada foydalanish mumkin bo'ladi.

Umuman olganda, ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy jamiyatning ajralmas qismi bo'lib qolmoqda va ularning yoshlar ongiga ta'siri doimiy ilmiy o'rganishni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Boyd, Danah. *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens*. Yale University Press, 2014, pp. 45–78.
2. Turkle, Sherry. *Alone Together*. Basic Books, 2011, pp. 120–135.
3. Carr, Nicholas. *The Shallows*. W.W. Norton, 2010, pp. 60–75.
4. Kuss, Daria J.; Griffiths, Mark D. "Social Networking Sites and Addiction". *IJERPH*, 2017, pp. 1–28.
5. Twenge, Jean M. *iGen*. Atria Books, 2017, pp. 200–220.

